

Faunasterfte in het verkeer op Vlieland en Terschelling

G. Th. de Roos

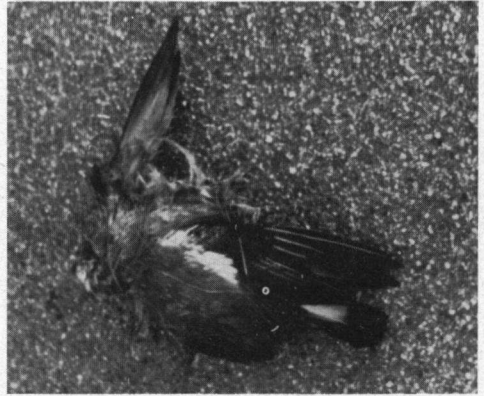
Landbouwhogeschool, afd. Natuurbeheer, Wageningen med.nr. 123

Het is algemeen bekend, dat het verkeer op de grote wegen tal van slachtoffers maakt. Dat in dit verband ook in het Waddengebied een zware tol wordt geëist, met name onder de trekvogels, illustreren de tellingen op Vlieland en Terschelling in de afgelopen drie jaren. Ondergetekende telde op Vlieland regelmatig per fiets of lopend de Postweg (zie tabel 1). In oktober van het afgelopen jaar werden tevens tellingen verricht door drie studenten van de RU te Utrecht, welke op Vlieland een doctoraal onderwerp Natuurbeheer deden (Kooy e.a., 1976).

De tellingen op Terschelling werden verricht door de heer H. G. Strick, leraar biologie aan de MAVO te Terschelling. Hij fietste dagelijks naar zijn werk en telde dan de slachtoffers (zie tabel 2). Het grote aantal Egels, dat ieder jaar op de grote wegen in Nederland wordt doodgereden is opvallend. Tabel 2 geeft het aantal voor Terschelling. In de tabel werden voor Terschelling totaal 32 Egels geregistreerd; de helft hiervan werd echter in de maand oktober doodgereden. Op Vlieland werden 2 Egels gevonden. Dit hangt samen met de biotopen die de wegen doorsnijden. Op Terschelling werden namelijk vrijwel alle Egels gevonden op een weg, waar de Egels 's avonds veelvuldig oversteken van een hakhoutwallengebied (vlak bij een sportterrein) naar de weilanden in de polder.

Een voorlopige telling in Nederland heeft uitgemaakt, dat er in 1957 op ongeveer 600 à 1100 per maand verreden kilometers op de grote wegen in totaal 243 en in 1958 220 Egels werden doodgevonden (Mörzer Bruyns 1959). Vergelijken we dit met Terschelling, dan blijkt dat er in een oktobermaand op dit eiland meer dan 2 maal zoveel worden doodgereden; hierbij is 6 km weg vergeleken. Het is niet onmogelijk dat het verkeer in onze samenleving, ook in het Waddengebied als mortaliteitsfactor een plaats inneemt, waarmede men onder bepaalde omstandigheden terdege rekening moet houden.

De meeste slachtoffers onder de vogels vallen door botsingen met voertuigen die sneller rijden dan 70-80 km per uur. In de loop van het seizoen vallen de meeste slachtoffers kort na de broedtijd terwijl in de wintermaanden het minimum wordt bereikt (Mörzer Bruyns 1959). Deze seizoenverschil-

Houtduif, een andere soort als verkeersslachtoffer. West-Terschelling, 3 augustus 1976.

Foto: G. Th. De Roos.

len blijken ook uit tabel 1 en 2. Op Vlieland en Terschelling bleek oktober het grootste aantal slachtoffers te eisen onder de trekvogelsoorten.

Rekent men de konijnen en de juveniele Zilvermeeuwen op Vlieland niet mee en rekent men het aantal op Terschelling voor 6 km om naar 9 km, dan is de verhouding Vlieland en Terschelling ongeveer 1 : 1.

Het grote aantal Zilvermeeuwen (alle juveniele) staat in verband met het aantal doodgereden konijnen (deels myxamatose slachtoffers). Deze vreten aan de doodgereden konijnen en worden zo gemakkelijk door auto's doodgereden. Het gevaar bestaat echter dat op deze wijze ook stootvogels zoals Bruine Kiekendief, Buizerd, Torenvalk en andere worden doodgereden. In de tabel (1) is een Torenvalk hiervan het voorbeeld.

De laagste aantallen verkeersslachtoffers voor Vlieland en Terschelling werden in december en januari geregistreerd; er zijn dan namelijk geen broedende vogels en de trek is praktisch over.

Het aantal slachtoffers onder de Zanglijsters en Koperwieken is op Vlieland in oktober ook erg hoog.

De Zanglijsters werden alle doodgereden in het bos het 'Bomenland' waar de weg dwars door sitkasparbos en gemengd sitkasparloofhoutbos loopt. Hier zijn de biotoopverschillen langs de weg dus belangrijk. Elk jaar is op Vlieland de koperwiekensterfte waar te nemen. Overal in duin en bos wor-

Tabel 1. Faunasterfte door het verkeer: van 1 april 1973 - 1 januari 1976 Vlieeland Postweg (9 km).

Maand	J.	F.	M.	A.	M.	J.	J.	A.	S.	O.	N.	D.
Jaren	—	—	'73	'73	'73	'73	'73	'73	'73	'73	'73	'73
	'74	'74	'74	'74	'74	'74	'74	'74	'74	'74	'74	'74
	'75	'75	'75	'75	'75	'75	'75	'75	'75	'75	'75	'75
	'76	'76										
Aantal x 9 km geteld												
	48	48	32	48	48	48	48	48	50	54	48	48
Vogels												
Wilde Eend	2											2
Smient	1											1
Eidereend	1			2	1							4
Torenavk									1			1
Fazant	2			1	3		1	4	4			15
Wateral							2	1				3
Porselein- hoen											1	1
Waterhoen				1			1					2
Schol- ekster	5	3		4	1							13
Goud- plevier									1			1
IJslandse Tureluur	1											1
Wulp					1							1
Houtsnip	1			3	1			1	1			7
Zilver- meeuw						1	1	2	26	67	1	98
Kokmeeuw								2	4			6
Storm- meeuw										1		2
Houtduif											1	2
Turkse Tortel										1		1
Koekoek					1		1					2
Velduil										1		1
Draaihals									2			2
Huis- zwaluw										1		1
Graspieper						2	2	3				7
Gele Kwik- staart										1		1
Grauwe Klauwier							2					2
Spreeuw	1				1							2
Pestvogel											1	1
Fitis			1		1							2
Goud- haantje									3			3
Bonte Vliegen- vanger										2		2
Grauwe Vliegen- vanger											1	1
Tapuit											4	4
Paapje											1	1
Gekraagde Roodstaart					1						1	2
Roodborst								3	2	1		6
Merel	2			1		1			6	3	1	14
Koperwiek									46	2		48
Zang- lijster										1	11	13
Krams- vogel											3	3
Huismus					1	1						2
Vink						1					2	3
Keep						1						1
Goudvink			1									1
Kneu					3	1					3	7
Grote Barmsijs											1	1
Rietgors						1	1					2

Tabel 2. Faunasterfte door het verkeer: van 20 augustus 1973 - 1 december 1975. West-Terschelling-Midsland (6 km).

Maand	J.	F.	M.	A.	M.	J.	J.	A.	S.	O.	N.	D.
Jaren	'73	'73	'73	'73	'73	'73	'73	'73	'73	'73	'73
	'74	'74	'74	'74	'74	'74	—	'74	'74	'74	'74	'74
	'75	'75	'75	'75	'75	'75	—	'75	'75	'75	'75	'75
Aantal x 6 km geteld												
	44	40	44	44	44	44	22	66	66	66	66	44
Vogels												
Wilde Eend								1	2	1		1
Fazant											1	2
Waterhoen								1	1	1		5
Scholekster	1							1			1	2
Kievit								1	2	1		5
Watersnip									2			3
Houtsnip								1				1
Zilvermeeuw									1		1	3
Kokmeeuw	1							2	2	1	1	9
Postduif											1	1
Koekoek									1			1
Grote Bonte Specht												1
Draaihals												1
Boerenzwaluw									2	2	1	5
Huiszwaluw										1		1
Graspieper												1
Gele Kwikstaart										1		1
Rouwkwik- staart									1			1
Spreeuw								1	1		1	10
Winterkoning								1				1
Fitis										1		1
Bonte Vliegenvanger										1	1	2
Grauwe Vliegenvanger											1	1
Gekraagde Roodstaart											1	1
Roodborst								1				8
Merel	2	2	1					3	3	3	17	21
Koperwiek											5	4
Zanglijster								1	1		4	3
Pimpelmees												1
Koolmees											1	1
Huismus	1	1	6	1	3	5	3	5	3	5	2	3
Ringmus											1	1
Vink									2		5	1
Keep								1			1	2
Groenling											1	1
Kneu								1	2	1		4
Zoogdieren												
Egel								1	2	1	3	6
	15	19	15	19	22	63	41	3	224			

Onbekende soorten					1	1
Zoogdieren						
Egel		1			1	2
Haas	2		1	1	1	4
Konijn	6	23	7		24	45
Amfibieën						
Rugstreeppad		10	6			16
Reptielen						
Duin-hagedis				1		1
Insecten						
hommel			2			2
Aard-Koolwitje					2	2
	7	19	13	50	28	2
				10	82	206
					8	2
						428

den dan slachtoffers gevonden. Dit betreft jonge individuen die in erg slechte conditie zijn en hierdoor ook langs de verkeerswegen erg traag opvliegen.

Uit tabel 1 en 2 is ook te lezen, dat op Vlieland 46 vogelsoorten en op Terschelling 36 soorten werden aangereden.

Uit de frequentie tabellen 3 en 4 blijkt een

Tabel 3. Frequenties van aantallen dode dieren per 9 km (Vlieland postweg) van 1 april 1973 - 1 januari 1976.

Aantallen per 9 km	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	17	21	gem.
januari	43	4		1												0,1
februari	44	1			1		1		1							0,4
maart	31	1														0,03
april	45	1	2													0,1
mei	38	5	3										1		1	0,9
juni	30	15	2							1						0,6
juli	46	2														0,04
augustus	42	5		1												0,2
september	29	11	1	1	3		1	2		2						1,3
oktober	29	5	6		2	2		2	1		2	1	3	1		2,6
november	43	2	3													0,1
december	46	2														0,04

zekere regelmaat in het verloop van de aantallen keren per maand dat er geen slachtoffers werden gevonden én in de gemiddelden.

Zeldzame slachtoffers onder de trekvogels waren op Vlieland: Porseleinhoen, Waterral,

Draaihals, Grauwe Klauwier, Velduil, Keep en Goudvink. Voor Terschelling waren dit eveneens Draaihals en Keep en verder de Rouwkwikstaart.

In de maanden mei, juni en juli vielen er slachtoffers onder de broedvogelsoorten. Slachtoffers onder de broedvogelsoorten, veel juveniele, waren op Vlieland te vinden onder soorten als: Eidereend, Fazant, Waterhoen, Scholekster, Houtsnip, Wulp, Zilvermeeuw, Koekoek, Graspieper, Grauwe Klauwier, Gekraagde Roodstaart, Merel, Zanglijster, Vink, Kneu en Rietgors.

In 1970 behoorden hier ook de Sprinkhaanrietzanger en de Krakeend bij (De Roos 1972).

Op Terschelling eiste het verkeer tol onder de volgende broedvogelsoorten: Wilde Eend, Waterhoen, Kievit, Watersnip, Kokmeeuw, Koekoek, Gele Kwikstaart, Spreeuw, Winterkoning, Merel, Roodborst, Zanglijster, Huismus en Kneu.

Opvallend is dat vrijwel alle slachtoffers onder de broed- en trekvogels foerageren op

de bodem of vlak daar boven (Kneuen op distelzaden).

De tellingen leveren dus allerlei interessante perspectieven op, wat betreft soorten, seizoenverschillen, milieueisen en dergelijke. Het blijkt dat het verschijnsel van de sterfte

Velduil als verkeersslachtoffer, Vlieland, 14 maart 1976.

Foto: G. Th. De Roos.

Tabel 4. Frequenties van aantallen dode dieren per 6 km, West-Terschelling-Midsland van 20 augustus 1973 - 1 december 1975.

Aantallen per 6 km	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	gem.
januari	39	4	1									0,1
februari	36	3	1									0,1
maart	31	10	3									0,4
april	32	10	1	1								0,3
mei	29	13	2									0,4
juni	11	8	3									0,6
juli	niet geteld											
augustus	55	8	1		1	1						0,3
september	51	10	4	1								0,3
oktober	31	17	10	4	4							0,98
november	44	6	13	3								0,6
december	41	3										0,07

door het verkeer als geheel niet iets incidentieels is, maar een continu proces, dat veel meer offers eist dan menigeen zich realiseert.

Een mogelijkheid, die het dagelijks onderzoek van het zelfde traject biedt, is de kans na te gaan hoe groot het percentage is van een populatie, dat in één seizoen aan het verkeer ten offer valt. Dat kan echter alleen met soorten, waarvan men de totale populatiedichtheid van de weg en omgeving kan bepalen.

Voor Vlieland is het van groot belang om verkeersdrempels in de Postweg aan te brengen.

● Drs. G. Th. de Roos, Dorpsstraat 198, Vlieland.

LITTERATUUR:

Kooy, A., S. van Koersveld & M. Suy: De invloed van de recreatie en andere verstoringen op trekvogels te Vlieland (in voorbereiding).

Mörzer Bruyns, M. F. (1959): Faunasterfte door het verkeer. De Levende Natuur, 62: 73-77.

Roos, G. Th. de (1972): De invloed van de recreatie en andere verontrustingen op de broed- en trekvogels in het Staatsnatuurreservaat 'Kroon's polders' op het eiland Vlieland. Landbouwhogeschool, afd. Natuurbehoud- en beheer. ALH72.05. Verslag no. 186.

Afschot van stootvogels in Calabrië, Italië

In veel landen worden stootvogels beschermd. In Italië worden zij nog vaak als 'schadelijk' aangemerkt. In een handleiding voor de jacht op Slechtvalken wordt onder meer geschreven: 'Aanbevolen wordt een goede kijker te gebruiken om de steeds zeldzamer wordende nesten en woongebieden van adelaars en Slechtvalken te vinden. Ze worden steeds zeldzamer zodat het meer geduld vraagt om tot afschot te komen.' De hele wereld verbaast zich over het uitgeven van vergunningen voor de vangst en het afschot van stootvogels in de regionen Messina en Calabrië. Op de betalingszegel staat zelfs heel smakeloos een Slechtvalk afgebeeld. Dat is echter geen vogelbeschermingssymbool, maar veroorzaakt de vogel te doden! Voor toeristen hebben plaatselijke jagersverenigingen de vijfhonderd gulden-slechtvalkzegel gemaakt, die voor het schieten van twee exemplaren geldig is (zie ook 'Vögel der Heimat' 47 (12): 245).

gen, waardoor de snelheid van de auto's wordt afgeremd en het aantal slachtoffers wordt teruggedrongen.

Voor Terschelling is het van belang om met name in de maanden waarin de meeste slachtoffers vallen, dus oktober, november, juni, mei en maart de snelheid van de auto's aan banden te leggen door middel van een snelheidsbeperking tot bijvoorbeeld 50 km of minder.

Op bijzondere trajecten, zoals het egelslachteffer-traject, verdient het aanbeveling om ook verkeersdrempels aan te brengen.

Watervogels

Nummer 3 (september 1977) van de 2e jaargang bevatte de volgende artikelen: Resultaten van een vogeltelling langs de Nederlandse en Belgische Noordzeekust in januari 1977 (P. L. Meininger). Aantallen, verspreiding en terreinkeus van de kleine zwaan bij vijf landelijke tellingen in 1976 en 1977 (W. C. Mullié & E. P. R. Poorter), Nederland en de Wetlands-Conventie (P. J. Zomerdijk) en Voorlopige resultaten van de ganzentellingen in Nederland in het winterhalfjaar 1975-76, (Ganzenwerkgroep Nederland, 2e bericht).

De Ganzenwerkgroep Nederland

De Ganzenwerkgroep Nederland van de IWRB onder auspiciën van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer te Leersum bestaat uit L. M. J. van den Bergh (Rietgans), B. Ebbing (Rotgans-Waddengebied), A. van Haperen (Rotgans-Zuidwest Nederland), C. M. Lok (Brandgans), J. Philippona (Kolgans), J. Rooth (Grauwe Gans), A. Timmerman Azn. (Kleine Rietgans) en A. Timmerman (Brandgans).